

CERTUS

domnīca mērķtiecīgai izaugsmei

Andris Miglavs

Ekonomists

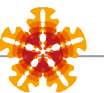
Latvijas konkurētspējas ziņojums.

**Lauksaimniecība:
piena nozare**

Šodien

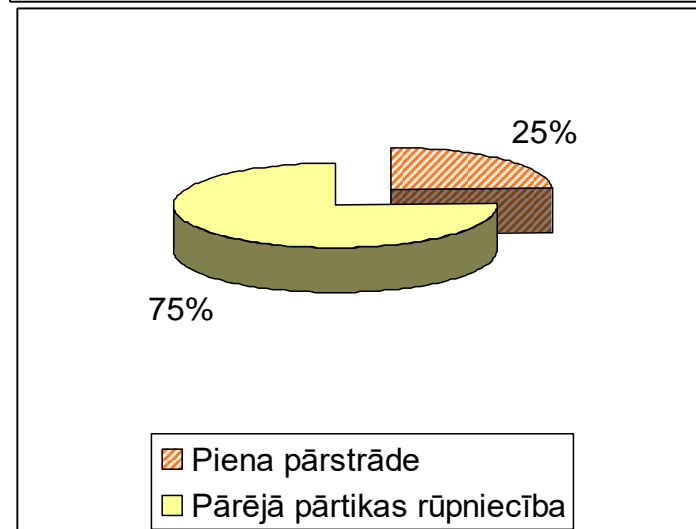
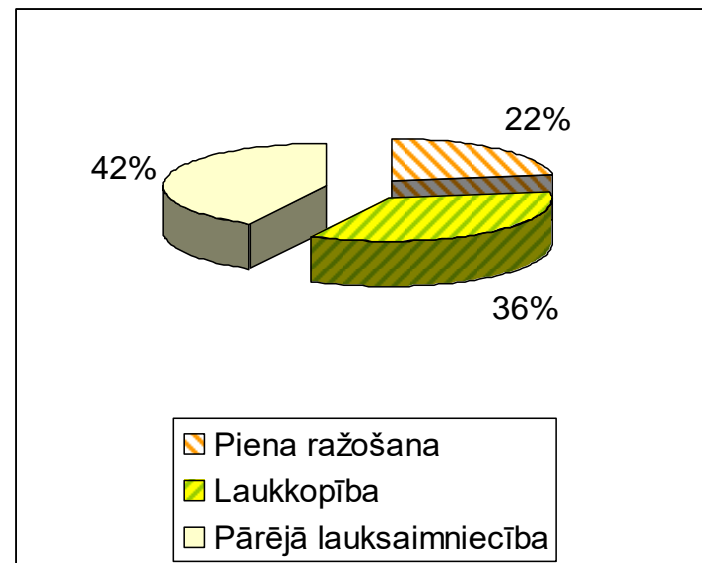
- Piena ražošana – resurss Latvijas tautsaimniecības izaugsmei
- Stratēģiskās izvēles
- Piena industrijas konkurētspēja – galvenais piena nozares izaicinājums
- Rekomendācijas

Piena ražošana – resurss Latvijas tautsaimniecības izaugsmei

Piena nozare Latvijā

- Lauksaimniecībā
  - Lielākā lopkopības nozare
  - Otrā lielākā lauksaimniecībā (22% no l/s izlaides)
- Pārtikas rūpniecībā
  - Nozare ar lielāko izlaidi (25% izlaides 2014. gadā)
  - Otrā lielākā eksporta nozare

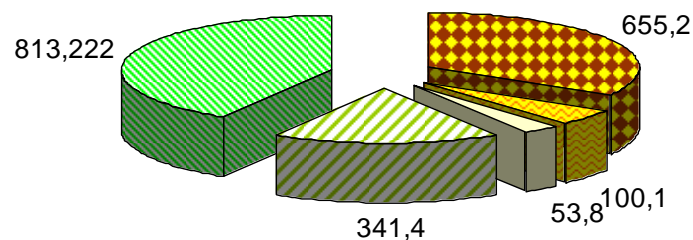
Latvijas piena nozares darbības pamatrādītāji 2013-2014. gadā

- Slaucamo govju skaits
  - 166 tūkst. govju 2014.gada beigās
- Piens kā daļa no lauksaimniecības nozares izlaides
  - 262,2 milj.EUR vai 22%
- Piena produkti kā daļa no pārtikas rūpniecības izlaides
  - 237,8 milj.EUR vai 25 %
- Piena un piena produktu eksports
  - 222,2 milj. EUR 2013.gadā
- Piena ražošanas saimniecību skaits
  - 21 800 vai 16 %
- Apsaimniekotā zemes platība
  - 391 tūkst. ha
- Piena pircēju un pārstrādātāju skaits
  - 64 biznesa vienības

Latvijā – bagātīgi zemes resursi zālēdāju audzēšanai

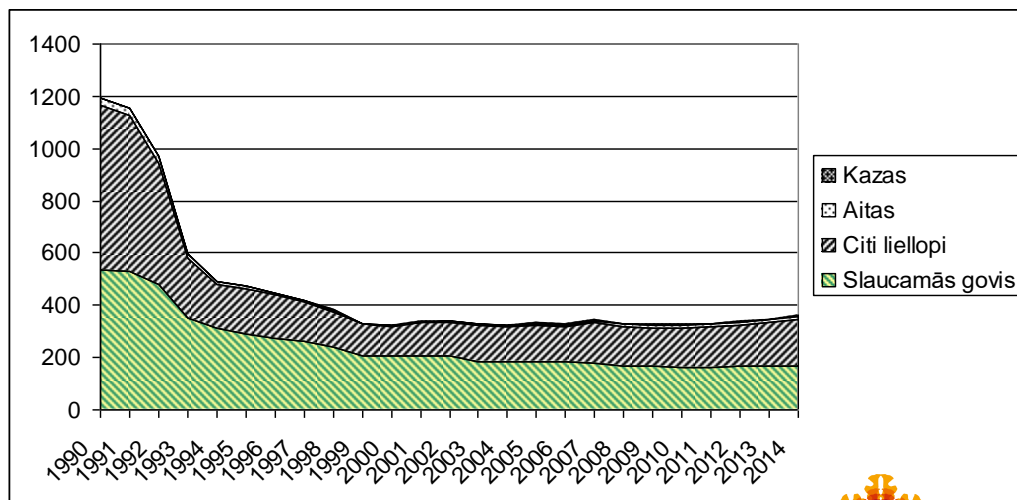
- 60 % lauksaimniecības zemes ir ar zālēdāju lopbarības kultūrām
- Resurss vismaz 550 tūkst. Liellopu vienībām- pie ĻOTI ekstensīvas zemes izmantošanas

Lauksaimniecības zemes izmantošanas struktūra 2014.gadā, tūkst.ha

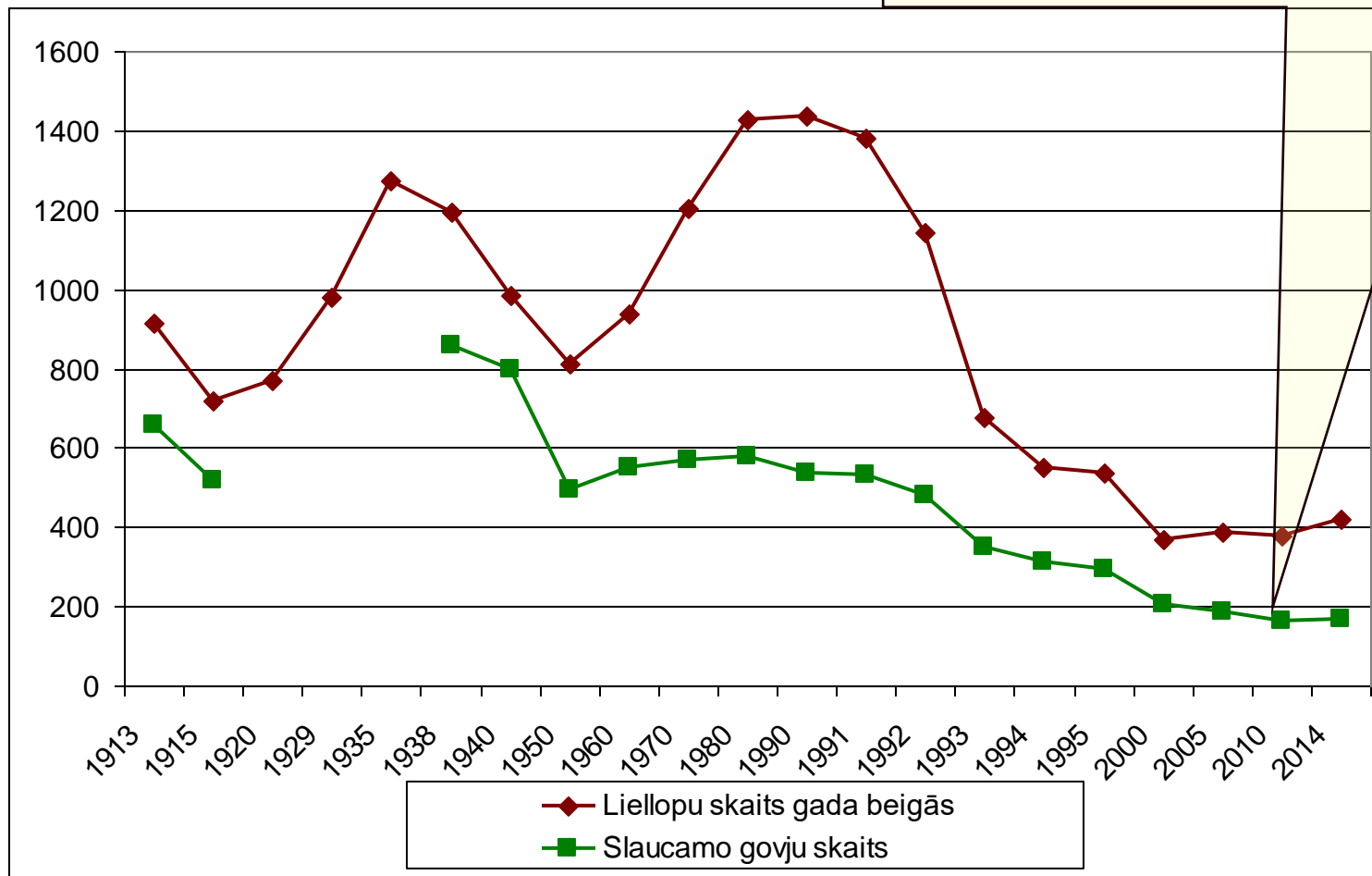
■ Graudi ■ Rapši □ Citi sējumi ■ Lopbarības kultūras ■ Pļavas un ganības

- 2014.gada beigās
  - Liellopi kopā 422 tūkstoši
    - t.sk. slauc. govīs – 166 t.
  - Zālēdāji kopā - 360 tūkst. liellopu vienības
  - 3,2 ha / 1 liellopu vienību

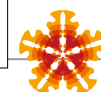
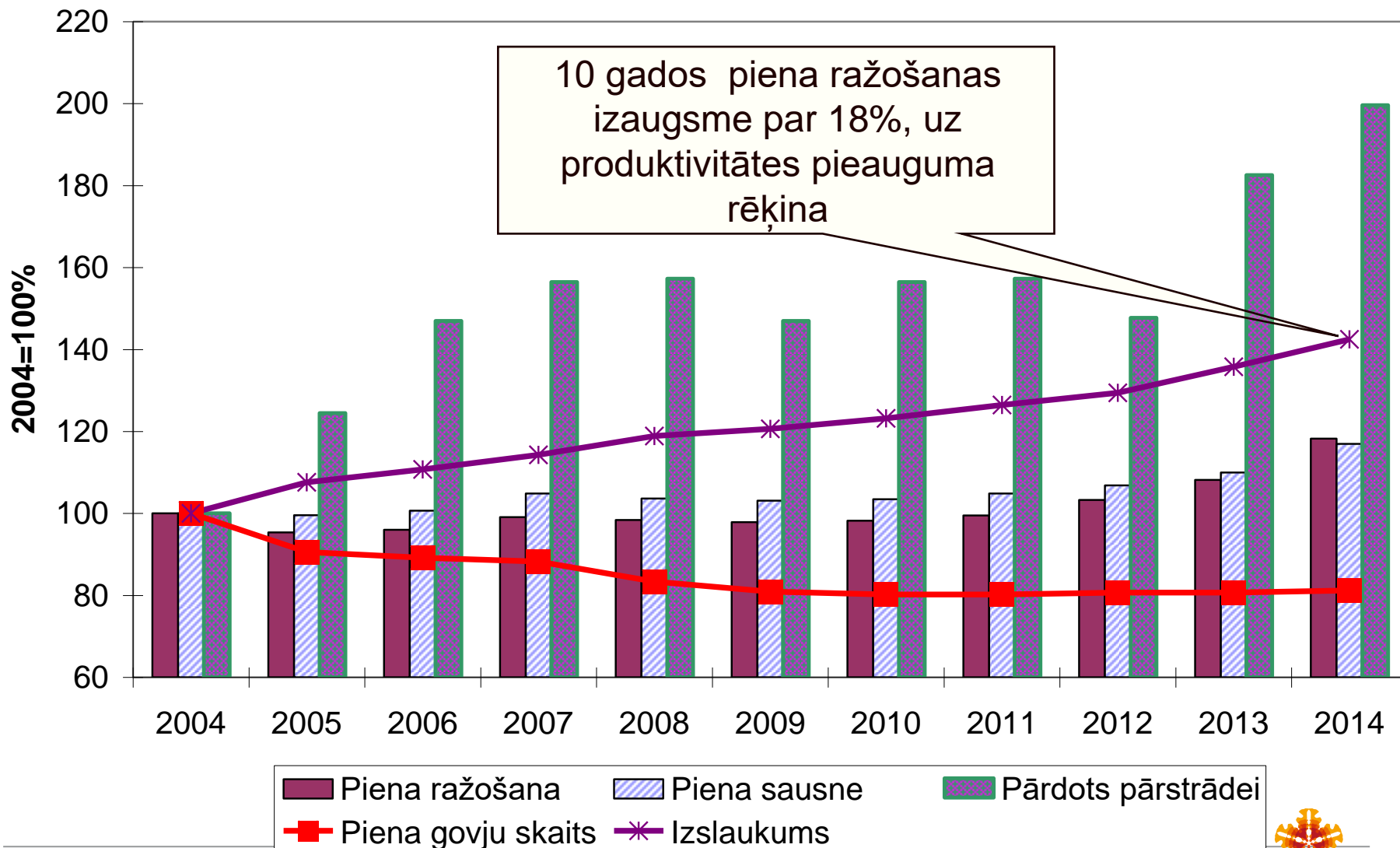
Liellopu skaita pārmaiņas Latvijā gadsimta laikā

Pašlaik joprojām 3 reizes mazāk
piena govju kā pirms gadsimta un
4 reizes mazāk kā 1938.gadā

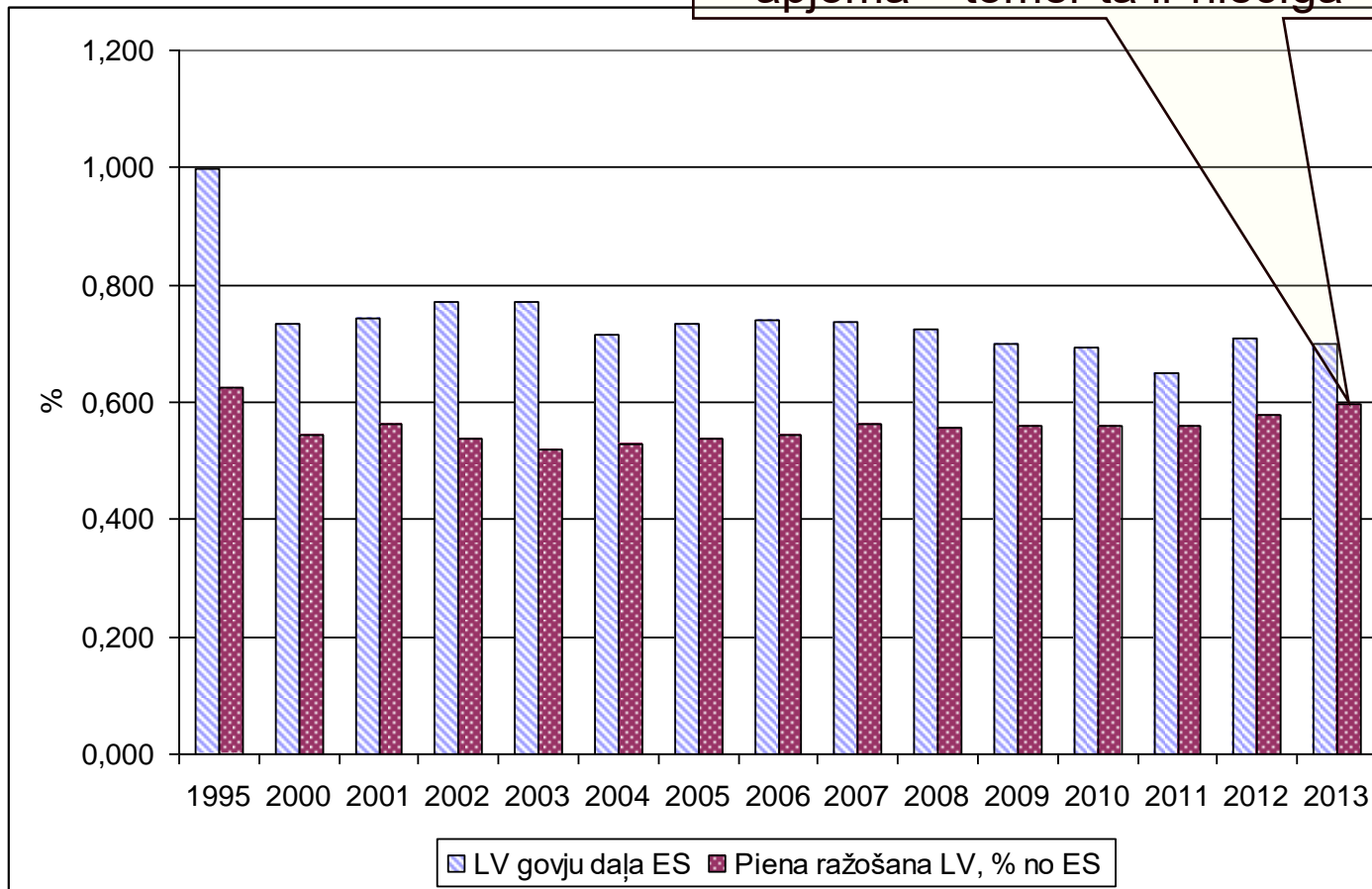

Piena ražošanas attīstība Latvijā 2004.-2014.gadā, 2004=100

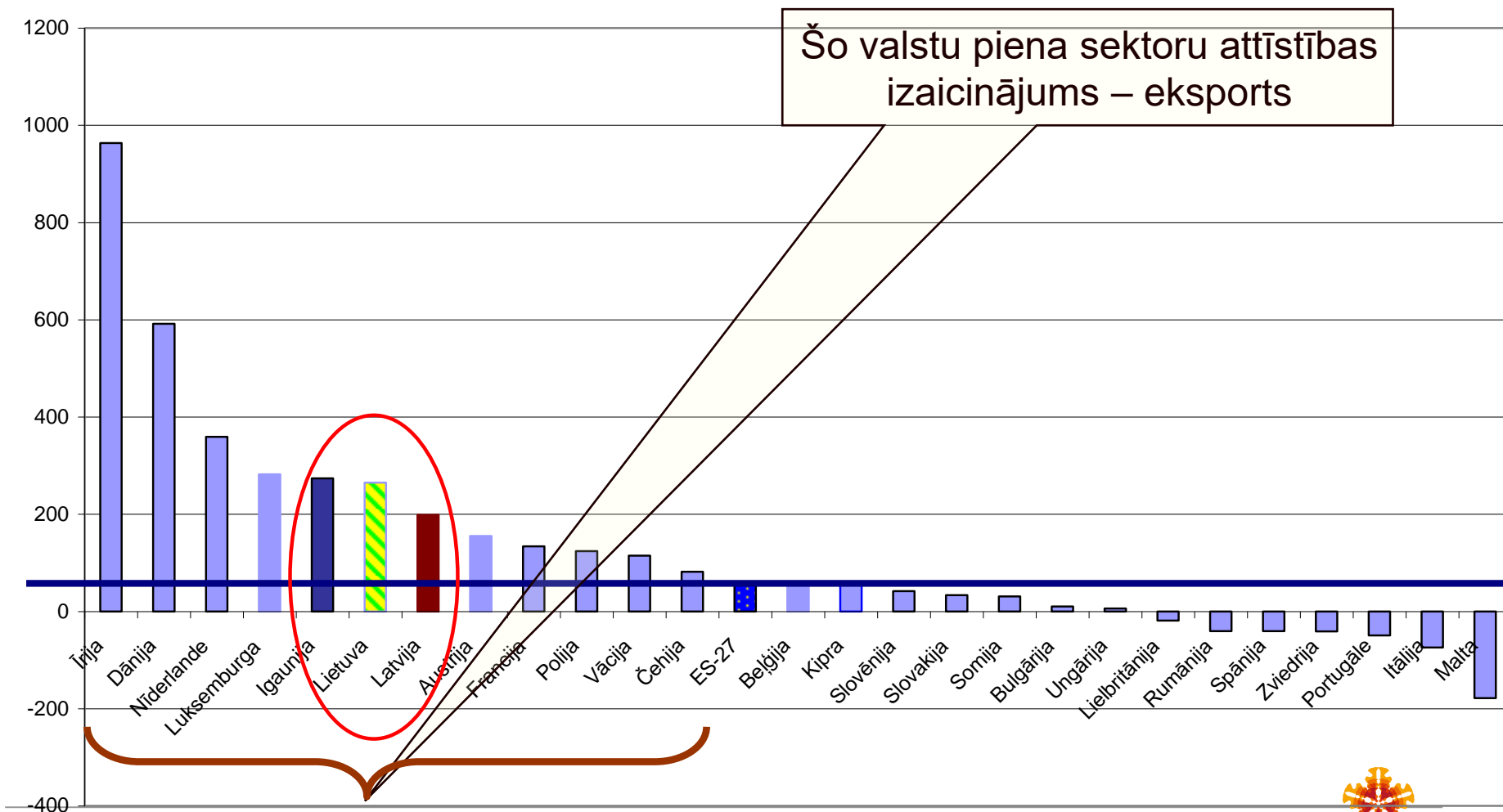
Latvijas daļa ES piena ražošanā 1995.-2013. gados

Produktivitātes pieaugums ļāvis pat palielināt Latvijas tirgus daļu ES kopējā piena ražošanas apjomā – tomēr tā ir niecīga

Latvija – piena neto eksportētāja valsts

Piena profiцīts, kg/iedz./gadā

Piena nozares eksporta struktūra 2013.gadā

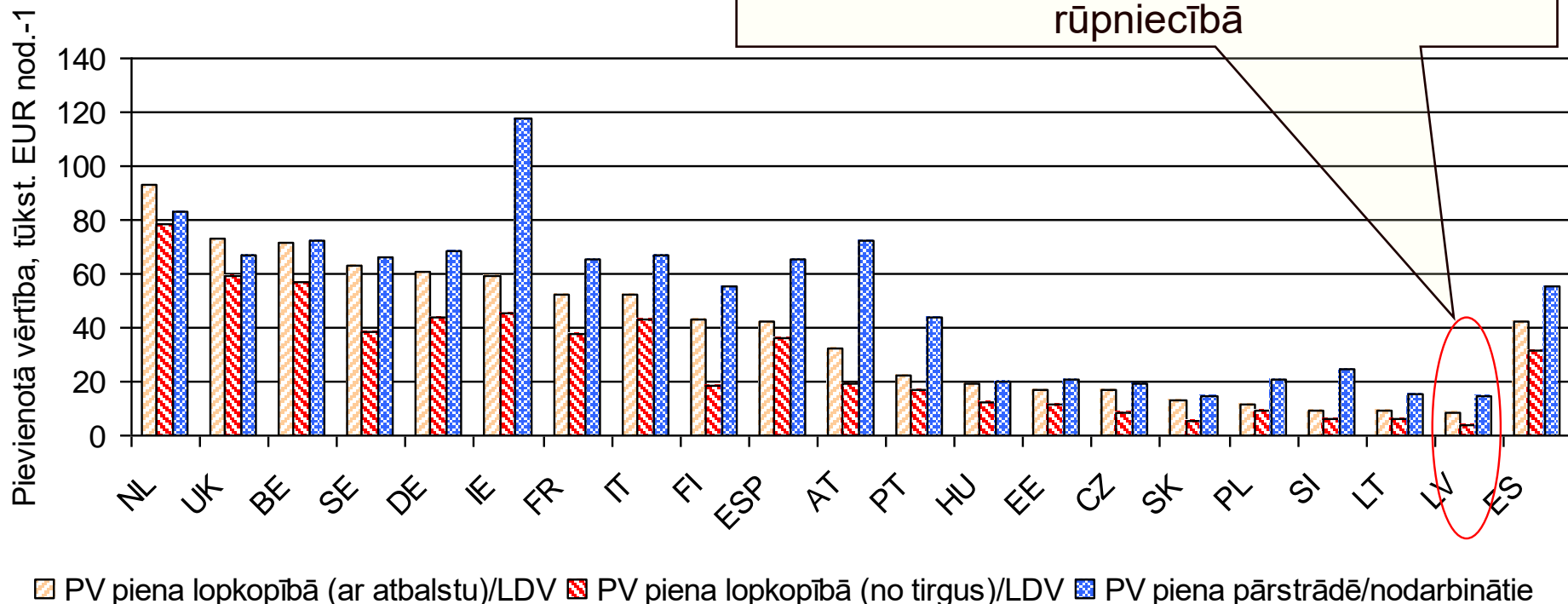
65 % no eksporta –
rūpniecības izejviela

	Eksports (milj. EUR)	Imports (milj. EUR)	Bilance (milj. EUR)
Piens un krējums	106,9	38,7	68,2
Piens un krējums, koncentrēts	32,1	10,5	21,5
Sūkalas	8,1	1,6	6,6
Piena rūpniecības izejviela	147,1	50,8	96,3
Svaigais siers	52,3	52,9	-0,6
Sviests	14,8	9,5	5,3
Raudzēti piena un krējuma produ	12,5	16,2	-3,7
Kopā:	226,7	129,3	97,4

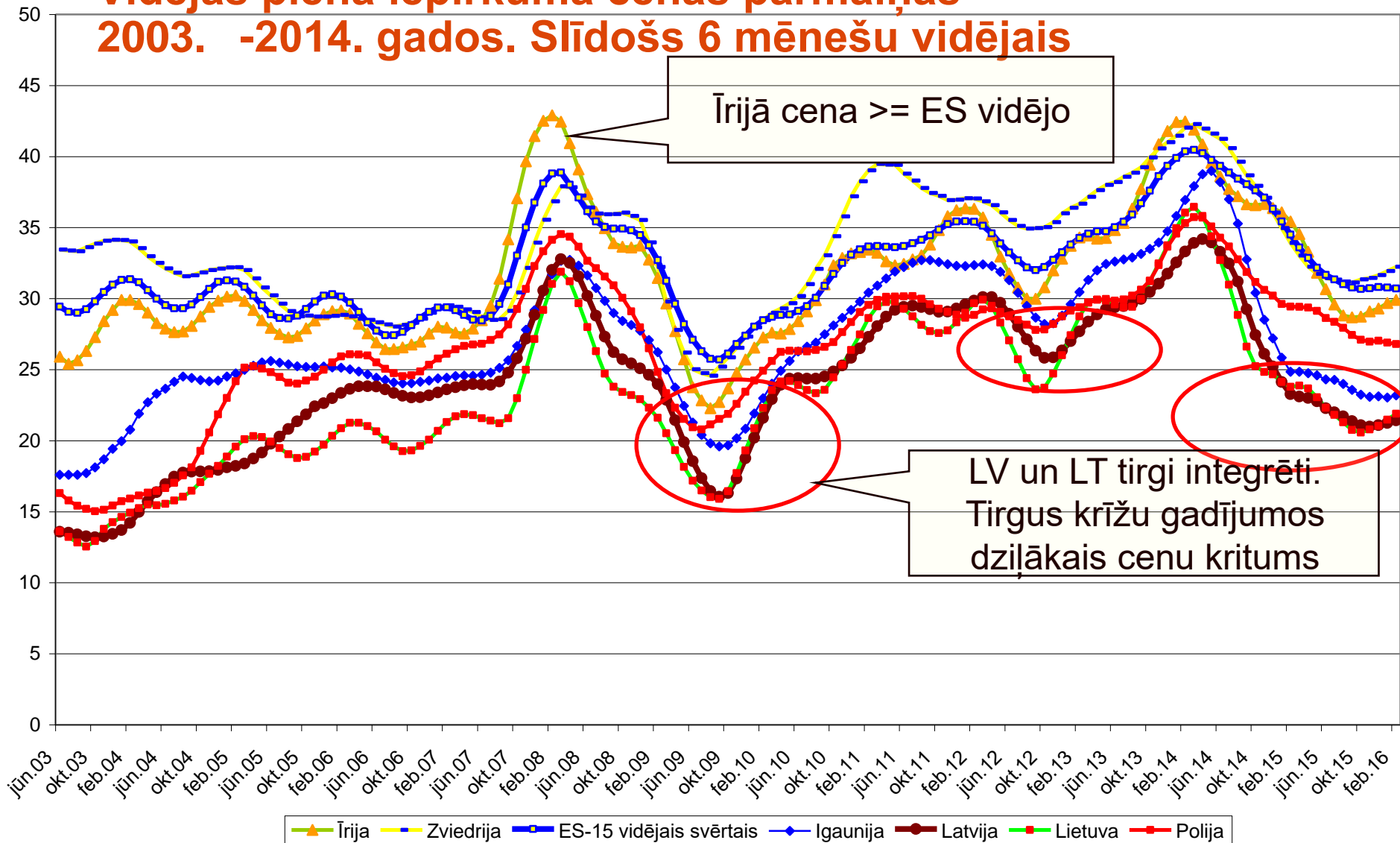
99 % no eksporta neto bilances – rūpniecības izejviela.
Apliecinājums piena ražošanas **konkurētspējai** un piena pārstrādes
industrijas **konkurētspējai** ES kontekstā

Vērtības pievienošana ES piena industrijas ķēdēs, vidēji 2006.-2008.gados

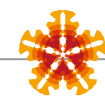
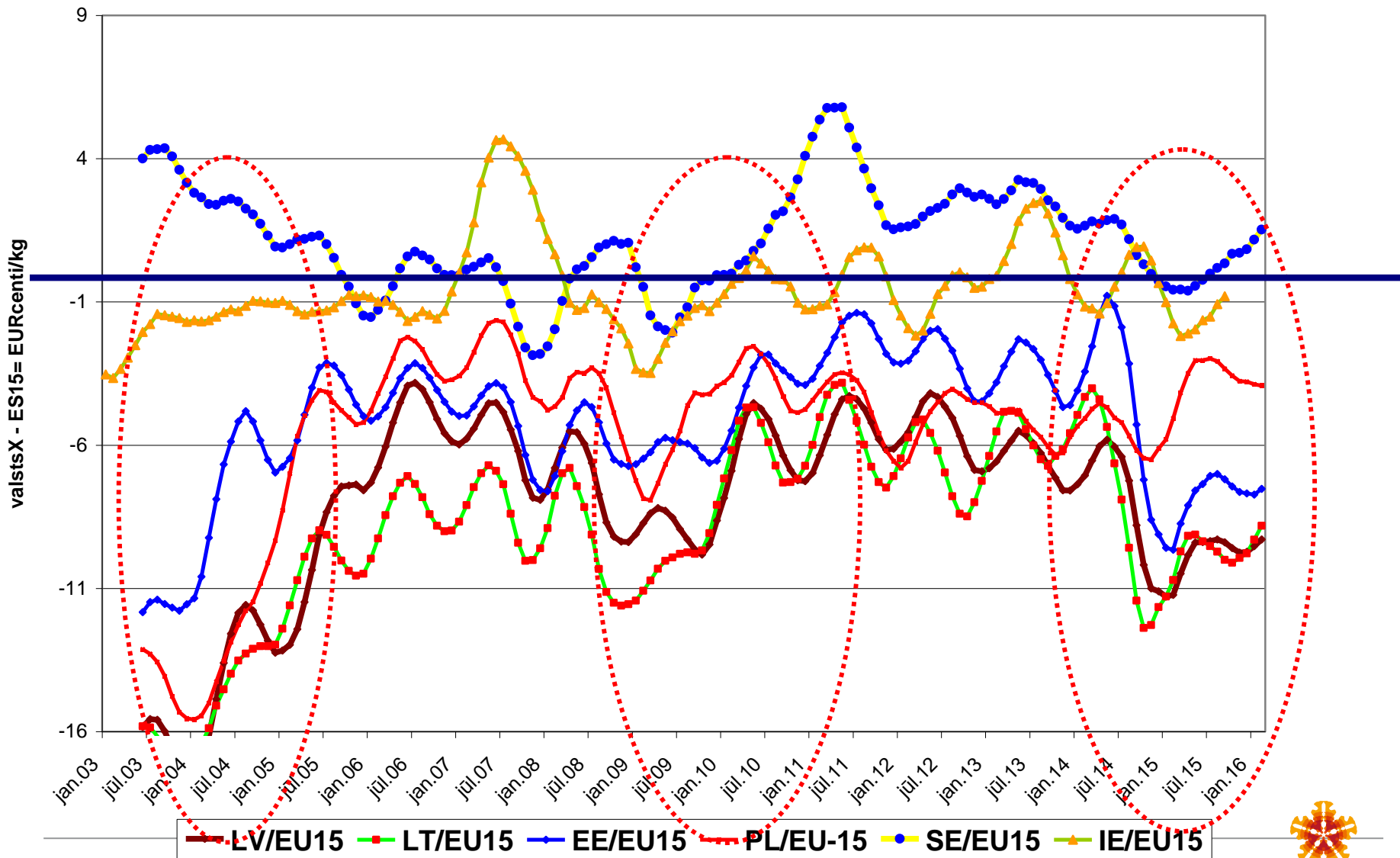
Latvijā bija viszemākie pievienotās vērtības uz vienu nodarbināto rādītāji gan piena ražošanas saimniecībās, gan pārstrādes rūpniecībā

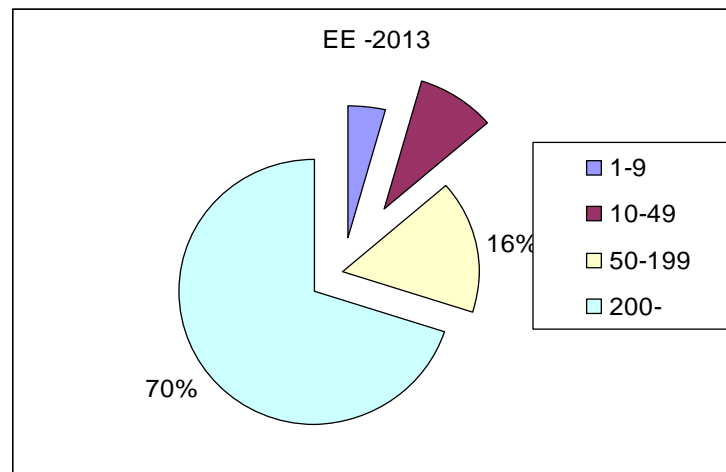
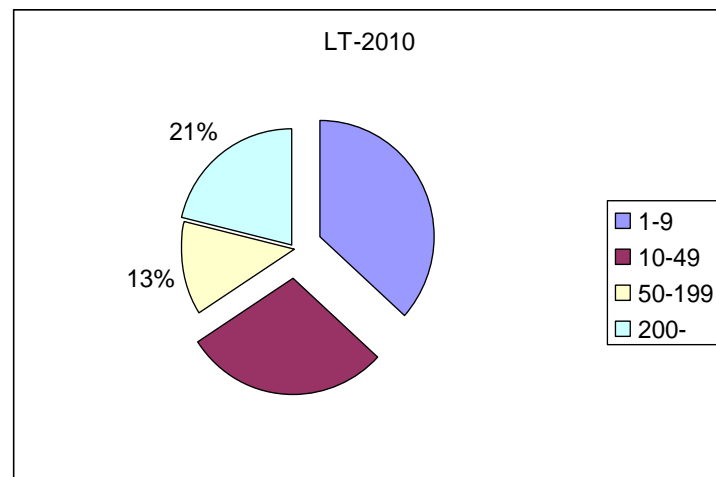
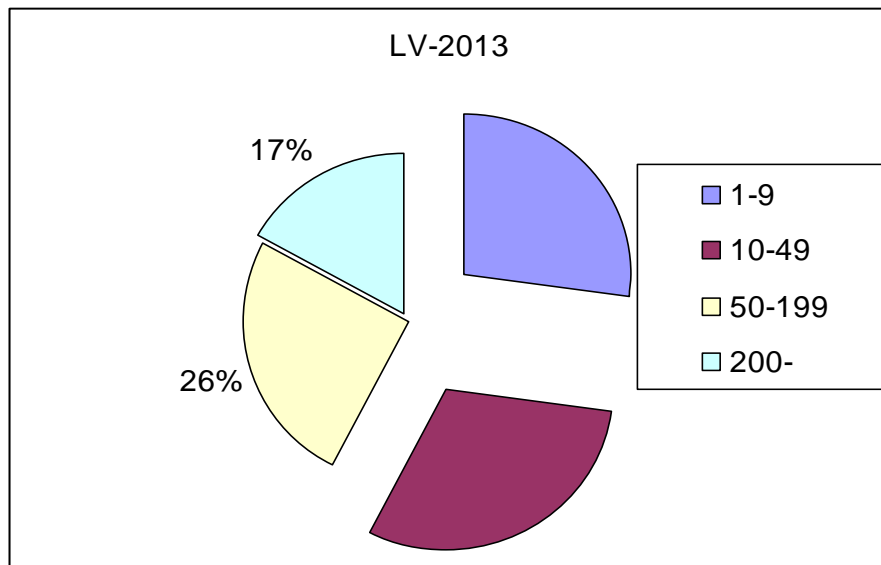
Vidējās piena iepirkuma cenas pārmaiņas 2003. -2014. gados. Slidošs 6 mēnešu vidējais

Piena iepirkuma cenas novirze no ES15 vidējā līmeņa, EUR/100 kg

Piena kopējā ganāmpulka struktūra Baltijas valstīs pēc govju skaita saimniecībā

Piena nozare Latvijā – ir ar:

- lielu fizisko ražošanas potenciālu
- joprojām zemu darba ražīgumu piena ražošanas saimniecībās
- ļoti sadrumstalotu piena ražošanas saimniecību struktūru
- sadrumstalotu un maza apjoma piena pārstrādes uzņēmumu struktūru
- salīdzinoši zemas pievienotās vērtības (vai vispār bez tādas) masveida produkta dominēšanu piena eksporta struktūrā, kas raksturo Latvijas (un arī visas Baltijas) piena pārstrādes industrijas nekonkurētspēju Eiropas koptirgus telpā
- piena Latvijas (un arī Baltijas) pārstrādes industrijas būtībā pilnīgi nepiemērotu tirgus stratēģiju
- paaugstinātu jutīgumu uz neizbēgamām pasaules piena produktu tirgus krīzēm

Stratēģiskās izvēles

Piena nozares loma tautsaimniecībā

- Izvēle
“Pielāgošanās LV iekšējam tirgum”
  - >2 reizes samazināts apjoms
  - Vēl zemāka konkurētspēja
  - Mazāk darbvietu lauku teritorijās
  - Produktīvi neizmantotu LIZ platību palielinājums
- Izvēle
“Piensaimniecība – izaugsmes nozare”
  - 3-4 reizes vairāk darbvietu nozarē
  - Produktīvi izmantotas zaļās LIZ platības
- Izaicinājums
“Spēja pārdot produktu citvalstu tirgos”

Piena ieguve un eksporta stratēģija

- Izvēle “**Svaigpiens**”

- Industrija [ar visu nodarbinātību] Lietuvā vai Polijā, vai Vācijā.
- Latvijā – efektīva loģistika [un] koncentrēšanas industrija

- Izvēle “**Piena produkti**”

- Darbvietas pārstrādes industrijā Latvijā

- Izaicinājums

“Spēja nodrošināt svaigpiena cenu $\geq$ 85-90% ES vidējās”

Eksporta produktu stratēģija

- Izvēle “Zemās cenas *noname*”
- Izvēle
  - “inovatīvi”
vai/un
  - Zīmola
vai/un
  - “zaļie”
- Izaicinājums
Spēja attīstīt un ieviest
  - Inovācijas
  - Kvalitātes shēmas

Latvijas piensaimniecība – 10 gadu perspektīvā

- Piena ražošanas apjoms - 1,5 Mt (1,42 Mt pēc ZM prognozēm)
- Izslaukums- 9 t (6,65 t pēc ZM prognozēm)
- Govju skaits – 165 000 (213 000 pēc ZM prognozēm)
- Saimniecību skaits – 1650 (ar vidējo skaitu 100)
- Zeme piensaimniecībai – 412 000 ha (2,5 ha uz govi)
- Tieši piensaimniecībā strādā ~ 4000 pilnas noslodzes cilvēki
- Rūpnieciskās pārstrādes produktu dominance nozares eksportā

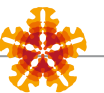
Piena ražotāju stratēģiskās izvēles

- Produkta pārdošana
  - Strādāt individuāli un pārdot spotā
  - Kooperēties un pašiem piedalīties tirgus veidošanā
- Industrija
  - Attīstīt savu (kooperatīvu!!!)
  - Paļauties uz “neatkarīgu” industriju
- Saimniecības efektivitāte
  - Paļauties uz cenu pieaugumu tirgū
  - Mācīties un ieguldīt saimniecības kompleksā izaugsmē

Piena industrijas konkurētspēja – galvenais piena nozares izaicinājums

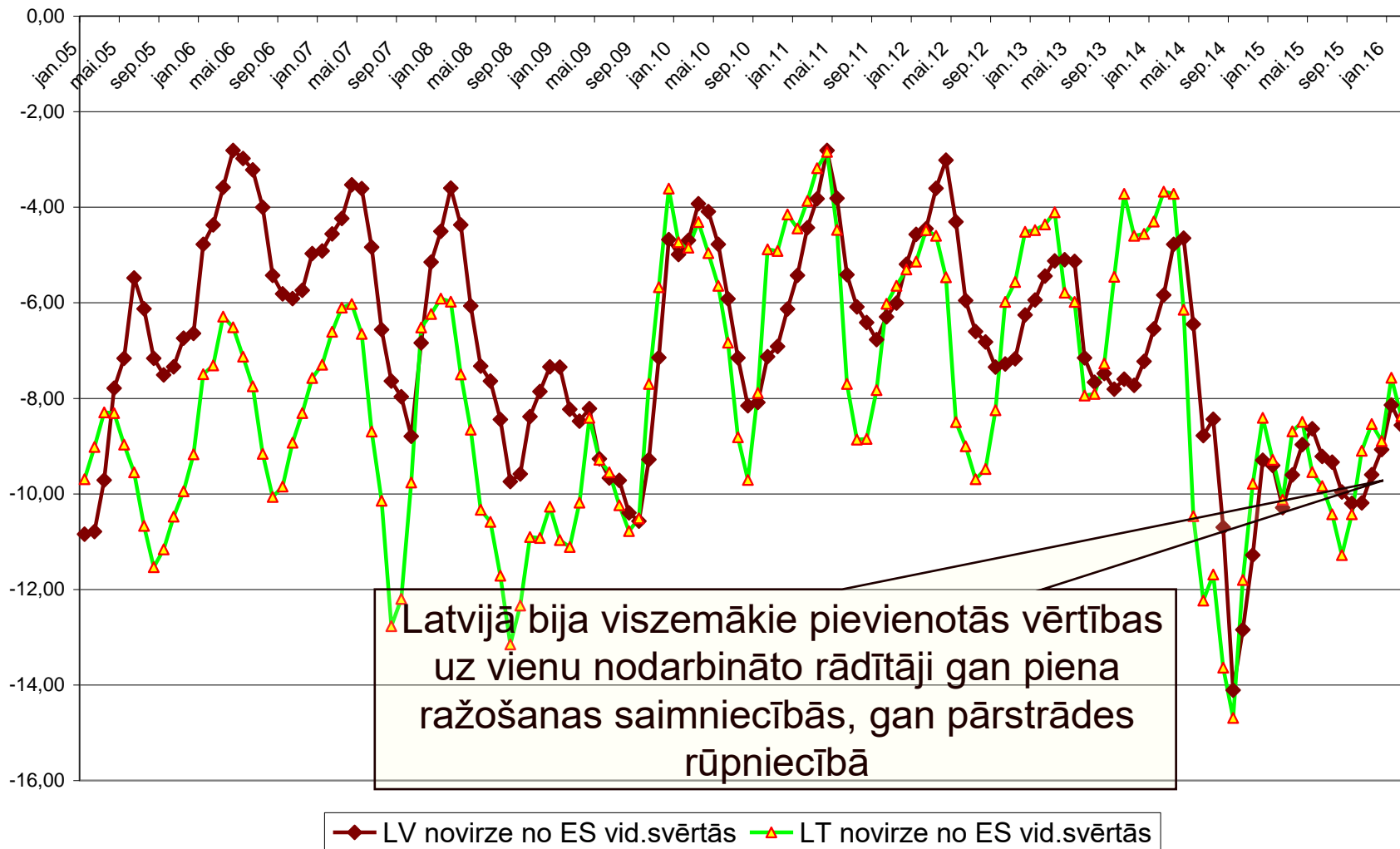
Vai LV piena sektoram vajag
papildus 56 MEUR gadā?

800 kt piena gadā * 70 EUR/t

Piena iepirkuma cenas novirze no ES vidējās svērtās cenas, EUR/100 kg

Rekomendācijas

Rekomendācijas (1): eksportspēja un kooperācija

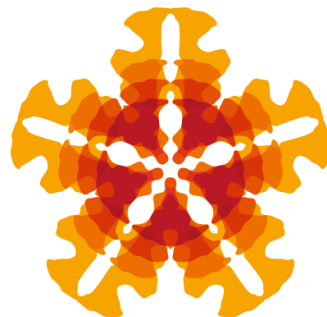
- Tuvināt piena iepirkuma cenas Latvijā vismaz ES vidējam līmenim:
  - **Piena ražotāju kooperācijas attīstība** efektīvas loģistikas, svaigpiena kvalitātes uzlabošanas un piena ražotāju tirgus spēka vairošanai – **kooperatīvu konsolidācija un atvērtība**
    - **Kā piemērs ietekmei – LPKS LATRAPS un VAKS**
  - **leguldījumu koncentrācija eksporta orientētajos uzņēmumos**
    - **Valsts investīciju atbalsts sniedzams tikai eksportspējīgas produkcijas ražošanas projektiem ar nozīmīgu potenciālo tirgus spēku, kuru**
      - biznesa plāni pieļauj vismaz 90% ES vidējās piena iepirkuma cenas izmaksu kvalitatīvas piena izejvielas piegādātājiem.
      - Vismaz 200 tūkst. t piena pārstrāde gadā

Rokomendācijas (2): ienākumu apdrošināšana

- **Mīkstināt īslaicīgo piena tirgus kritumu ietekmes dziļumu uz Latvijas piena nozari**, līdz ar to saglabājot investoru un finanšu institūciju ieinteresētību nozares attīstības virzībā.
  - **Ienākumu apdrošināšanas sistēmas izveidošana** pret dziļām īslaicīgām tirgus krīzēm. Šajā sistēmā apvienojami risinājumi,
    - ko piedāvā ES lauksaimniecības un lauku attīstības fonda iespējas,
    - ar privāti veidotu iemaksu sistēmu, kuru veidotu un vadītu
      - kādas privātas apdrošināšanas sabiedrības īpaši veidota produkta ietvaros
      - vai nozares pašas veidota pašpalīdzības sistēma; atbilstīgi pielāgojot tiesisko regulējumu.

Rekomendācijas (3): pētniecība un attīstība, izglītība

- Vairo **zināšanas** efektīvas piena nozares attīstības dalībniekiem – produktu attīstītājiem, saimniecību vadītājiem, darbiniekiem.
  - Produktu attīstības [un zināšanu pārneses] centru izveide piena pārstrādes industrijai eksportspējīgu produktu izveidei un to ieviešanai ražošanā
  - Profesionālās kvalifikācijas izaugsmes sistēmas stiprināšana jaunveidojamo un attīstāmo tirgorientēto piena ražošanas saimniecību nodrošināšanai ar:
    - ražošanas vadīšanas speciālistiem;
    - kvalificētiem darbiniekiem

CERTUS

domnīca mērķtiecīgai izaugsmei

Paldies par uzmanību!